

Biztosítástechnika elmélet – előadás jegyzet

(Készült: 2004. november. 27., v1.2: 2005. november 22.)

1. Alapfogalmak	1
2. Eséstényező	4
3. Standépítés	8
4. Biztosítás	11
5. Ereszkedés, ...	13
6. Csomók	15
7. Köztesek	16

1. Alapfogalmak

1.1. Mértékegységek

megnevezés	jel	mértékegység
tömeg	m	1 kg
gyorsulás	a	1 m / s ²
erő	F	1 N = 1 kg * m / s ²
nehézségi gyorsulás	g	9,81 m / s ²
átmérő	d	1 m

1. táblázat: SI mértékegységek

[1]

1.2. Átváltások

$$\begin{aligned} 1000 \text{ N} &= 1 \text{ kN (kiló Newton)} \\ 10 \text{ N} &= 1 \text{ daN (deka Newton)} \end{aligned}$$

1.3. Az emberi szervezet terhelhetősége

A kutatások alapján, az emberi szervezet gyorsuláskor a gravitáció tizenötszörösét képes maradandó károsodások nélkül elviselni. Ha egy nyolcvan kilogramm tömegű felnőtt embert veszünk alapul (például: kötéltesztek során), akkor az alanyra ható pillanatnyi legnagyobb erő 12 000 N lehet.

$$\begin{aligned} F [\text{N}] &= m [\text{kg}] * 15 * g [\text{m} / \text{s}^2] \\ F &= 80 \text{ kg} * 15 * 10 \text{ m} / \text{s}^2 = 12\,000 \text{ N} = 12 \text{ kN} \end{aligned}$$

1.4. Kötélben ébredő erő

$$F = m * g + m * g \sqrt{1 + 2 f / (m * g) * K}$$

ahol: F, a kötélen ébredő erő [N]
m, az eső tömeg [kg]
g, nehézségi gyorsulás (9,81 m/s²)
K, kötéel karakterisztikája (Young modulus * kötéel keresztmetszete)
f, tényleges eséstényező

F [kN]	K
7	13700
7,5	16000
8	18500
8,5	21200
9	24100
9,5	27100
10	30300

2. táblázat: Különböző kötélerek esetén a K (Young modulus) értéke
[5]

1.5. Kötélgyűrűk és hevederek teherbírása

5 mm átmérőjű hagyományos kötéelgyűrű teherbírása: 4 – 6 kN

8 mm átmérőjű hagyományos kötéelgyűrű teherbírása: 13-16 kN

5 mm átmérőjű dynema és kevlár alapanyagú kötéelgyűrű teherbírása: 10-20 kN

Hagyományos (például: poliamid, vagy poliészter, stb) kötéelgyűrű teherbírásának kiszámítása:

$$F_{\text{szakító}} [\text{N}] = d^2 [\text{mm}] * k \text{ (gyártótól és alapanyagtól függő tényező)}$$

Például: egy 5 mm átmérőjű kötéelgyűrű esetén: $F_{\text{szakító, 5mm}} = 5 * 5 * 200 = 5000 \text{ N}$.

19 mm széles poliamid csőheveder teherbírása: 11-15 kN

26 mm széles poliamid csőheveder teherbírása: 15-20 kN

22kN-os varrott heveder esetén, ha a varrás helyett csomó alkalmazunk, akkor a teherbírás 16-18 kN-ra csökken.

Csomók csökkentik a teherbírást 10 – 30%-os mértékben.

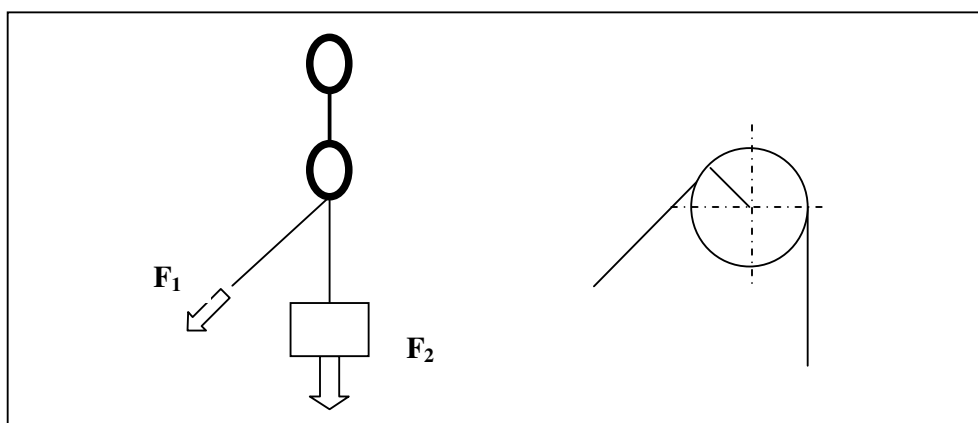
Mind a kötéelgyűrűk, mind a hevederek esetében nézzük meg a dobon, hogy a gyártó milyen értéket ad meg teherbírásnak.

1.6. Alapanyagok:

A különböző fantázianevű kötelek, kötélgyűrűk és hevederek alapanyaga a következő:

DYNEEMA: polietilén
KEVLÁR: nagy szilárdságú poliamid, azaz aramid
PERLON: poliamid 6.
CORDURA: nagy szilárdságú poliamid, azaz aramid
[2]

1.7. Súrlódás

1. ábra: Teher felhúzása során ébredő erők

Egy teher felhúzásához szükséges erő: $F_1 = F_2 \cdot e^{\mu\alpha}$,

$$F_1 > F_2 \cdot e^{\mu\alpha},$$

ahol: μ : súrlódási tényező;

α : bezárt szög

kötélsúrlódási tényező (kender szürkeöntvényen): 0,25

Példa: egy 20 kg tömegű hátizsákot szeretnénk felhúzni a fenti módszerrel, akkor a következő erőt szükséges kifejtünk ennek érdekében:

$$F_2 = 200 \text{ N}, \quad \alpha: 135^\circ, \quad \mu: 0,25$$

$$F_1 = 200 \text{ N} \cdot e^{0,25 \cdot 135} = 200 \text{ N} \cdot 1,34 = 268,21 \text{ N}$$

A kötélt karabinerrel való súrlódása miatt, a 20 kg tömegű hátizsák felhúzásához ugyan akkora erőt kell kifejtünk, mintha egy 26,8 kg tömegű hátizsákot közvetlenül húznánk fel.

[1]

2. Eséstényező

2.1. Eséstényező fogalma

Eséstényező: az esés magasságának és a megfeszülő kötél hosszának a hányadosa.
Eséstényező [-] = esésmagasság [m] / megfeszülő kötél hossza [m]

2.2. Miért használjuk az eséstényezőt?

Használata azért fontos, mert adott mászó és kötél esetén csak ettől függ a kötél erő (lásd: képlet 1.4. fejezet, Kötélben ébredő erő).

2.3. Minimális köztessűrűség és szerepe

Ha 1, 2, 4, 8, 16 és 32 méteren rakunk közttest, akkor az eséstényezőt mindig egyes értéken tartjuk. Szerepe továbbá (például: ha a stand egy párkányon van), hogy az előmászó ne essen vissza a standig, azaz a párkányra, így a sérüléseket is elkerülhetjük.

Eséstényező értéke minimális köztestávolságoknál			
közttes távolsága a standtól (méter)	esés magassága (méter)	megfeszülő kötélhossz (méter)	eséstényező
2	4	4	1
4	8	8	1
8	16	16	1
16	32	32	1
32	36*	50	0,72

*50 méteres kötéllal számolva. A számítás nem vette figyelembe a kötél nyúlását, illetve vételezte, hogy a kötél nem szorult meg.

3. táblázat: Az esés paraméterei a minimális köztestávolság alkalmazása esetén

Azonban fontos megjegyezni, hogy a tanulók figyelmét fel kell hívni arra, hogy közttesteket sűrűbben kell rakni, mert már egy 8 méteres esésnek is komoly sérülések lehetnek a következményei (például: párkányra vissza esés, sziklához verődés, stb), nem beszélve egy 16, 32, vagy akár 36 méteres esésekről.

2.4. Esések osztályozása

Az eséseket gyenge, erős és extrém osztályba tudjuk sorolni az eséstényező függvényében.

osztály	eséstényező értéke
lágý	0 – 1,0
kemény	1,0 – 1,8
extrém	1,8 – 2,0

4. táblázat: Esések osztályozása

A gyakorlatban (például: via ferrata utak esetén) előfordulhat nagyobb eséstényező is, ahol a 3 – 4 eséstényező sem ritka. Via ferrata úton, ezért mindig energiaelnyelő eszközöket használjunk.

2. ábra: Energiaelnyelő eszközök (Zyper Vertigo, Scorpio Vertigo)
[4]

Via ferrata úton fix bekötést ne használjuk (például: kötélgyűrűből, stb), mert a kötelet a maximum kettes eséstényezőjú esések megtartására tervezték, így teherbírását az esés során ébredő erők meghaladhatják, amely a csomók által így is csökkent. Mivel a fix bekötés nem teljes mértékben képes elnyeli az esés energiáját, ezért az esés során ébredő erő a testünket éri, - rántásként fog jelentkezni - amely komoly sérülésekhez vezethet (például: gerincsérülések, stb). Fontos, hogy az energiaelnyelő eszközöket az erre a célra kialakított hevederrel közvetlenül a beülőbe kössük be, karabiner közbeiktatása nélkül.

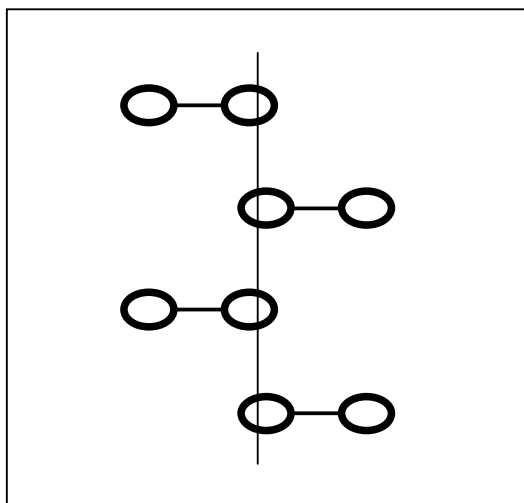
2.5. Elméleti és gyakorlati eséstényező közötti különbségek

Az eséstényező képletéből (lásd: 2.1. fejezet, Eséstényező fogalma) is kiderül, hogy nem a stand és a mászó közötti kötélhosszal, azaz a kiengedett kötélhosszal számítjuk, hanem a megfeszülő kötélhosszal. Ennek jelentősége abban rejlik, hogy a kötélt a különböző sziklaalakzatokon (például: áthajlás, stb) és köztéseken megtörik, súrlódik (lásd: 1.7. fejezet Súrlódás) és az eséskor nem a teljes kiengedett kötélhossz fogja az esés energiáját elnyelni.

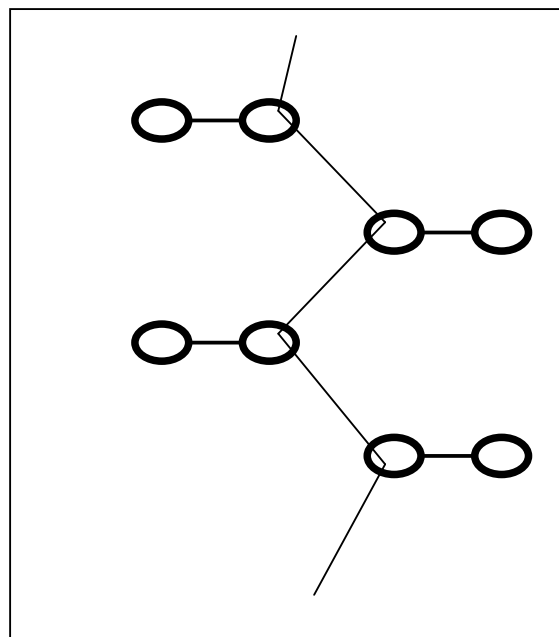
A gyakorlati eséstényező mindig nagyobb, vagy egyenlő, mint az elméleti eséstényező.

GYAKORLATI ESÉSTÉNYEZŐ > ELMÉLETI ESÉSTÉNYEZŐ

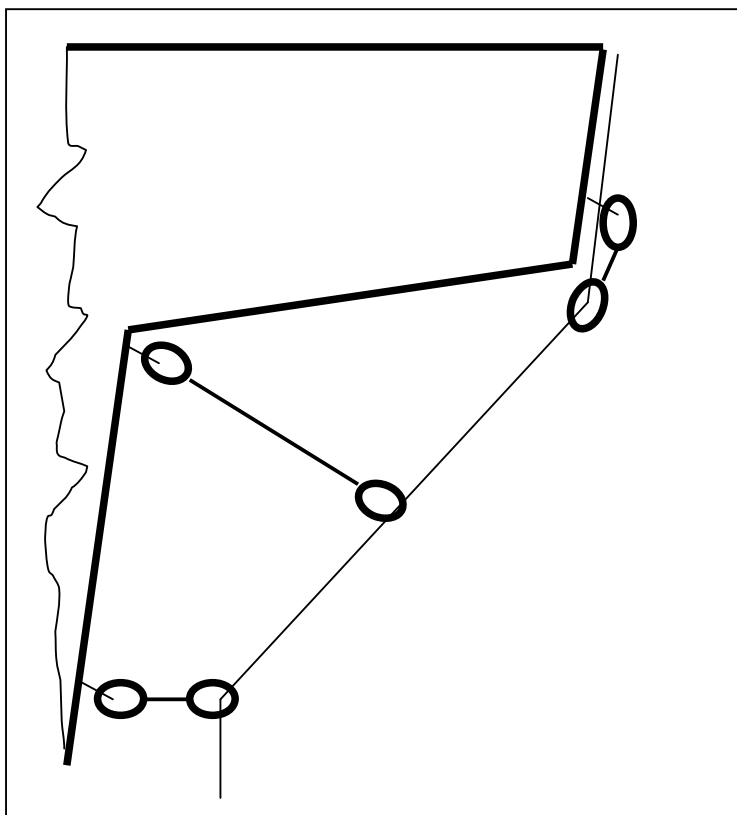
Ezért, mászás során igen nagy figyelmet szenteljünk a megfelelő kötéilvervezésnek, amely során a kötelet a lehetőségekhez képest egyenesen vezessük, az áthajlások tövénél elhelyezett köztéseket hosszabbítsuk ki, stb. Ezzel a módszerrel elérhetjük, hogy a gyakorlati eséstényező, megközelíti az elméleti eséstényező értékét.

3. ábra: Megfelelő köztiesvezetés

4. ábra: Nem megfelelő köztiesvezetés

5. ábra: Megfelelő kötélvezetés áthajlásban

2.6. Gyakorlati példák eséstényező számítására

1. példa

Az előmászó 16 méterre a stand felett esik ki, táblamászás után. A kötéel vezetése egyenes, jelentős törés nem tapasztalható. Az utolsó nitt a beülője magasságától 4 méterre van.

Mekkora az eséstényező?

$$\text{Eséstényező}_1 = 8 \text{ m} / 16 \text{ m} = \frac{1}{2} = 0,5$$

2. példa

Az előmászó kézrepedés mászása során, 5 méteren egy párkány előtt kiesik. Köztest eddig nem rakott.

Mekkora az eséstényező?

$$\text{Eséstényező}_2 = 10 \text{ m} / 5 \text{ m} = 2$$

3. példa

Az előmászó egy 3 méter hosszú plafonáthajlás átmászásán van túl, ami a stand felett 6 méterrel kezdődött, most egy függőleges táblát mászik. Az áthajlás sarkában elhelyezett nittet nem hosszabbította ki. Az áthajlás után az első nitt 2 méterre van, majd minden 4-dik méteren. Az előmászó, aztán esik le, hogy a biztosító ember szól, hogy az 50 méteres kötéel fele már kifutott.

Mekkora az eséstényező?

- Esés magassága: 4 méter
- Megfeszülő kötéel hossza: 16 méter

$$\text{Eséstényező}_3 = 4 \text{ m} / 16 \text{ m} = \frac{1}{4} = 0,25$$

4. példa

A via ferrata úton a drótköteel 4 méterenként van rögzítve a sziklafalhoz. A biztosító eszköz (például: Petzl Scorpio Vertigo) hossza 1 méter, és 1 méter áll rendelkezésre a fékezéshez. A túrázó közvetlenül az átakasztás előtt esik ki.

Mekkora maximális eséstényezőre kell az eszközt tervezni, hogy az biztonságos legyen?

- Esés magassága: 5 méter
(drótkötél rögzítése: 4 méter + biztosító eszköz hossza: 1 méter).
- Megfeszülő kötél hossza: 1 méter

$$\text{Eséstényező}_4 = 5 \text{ m} / 1 \text{ m} = 5$$

Mekkora erő hatna a mászóra, ha a biztosító eszköz helyett, egy 1 méter hosszú 800 daN megtartási rántású kötéllel kötné magát a drótkötélhez leesés ellen?

$$800 \text{ daN} = 8000 \text{ N}$$

5 eséstényezőnél a kötélen ébredő erő: 14063 N ~ 14 kN

(lásd: képlet: 1.4. fejezet, Kötélben ébredő erő)

Ez miért veszélyes (több szempontból is)?

- Meghaladja a kötél, a karabiner vagy a drótkötél teherbírását. Az eszközök elszakadhatnak és a mászó leeshet.
- A 14 kN terhelés 17,5 g gyorsulásnak - esetünkben lassulás - felel meg, melyet már nem tud az emberi szervezet elviselni.

3. Standépítés

3.1. Hely kiválasztás

- legyen lehetőségös fix pontok kiépítésére,
- objektív veszélyektől mentes legyen (például: kőhullás, stb),
- ne legyen közvetlenül nehéz rész előtt (például: áthajlás, stb),
- lehessen az előmászóval kommunikálni,
- legyen kényelmes,
- a fix pontokat helyben állva el lehessen érni.

3.2. Alkalmazott eszközök, módszerek és csomók

Eszközök:

- a stand központi részében mindig csavaros karabinert használjunk,
- a stand többi pontjában is, lehetőség szerint csavaros karabinert használjunk,
- ha kötélgyűrűt használunk a stand építésére, akkor a kötélgyűrű átmérője legalább 8 mm legyen, illetve 15 kN legyen az alkalmazott eszközök egy szálának teherbírása.

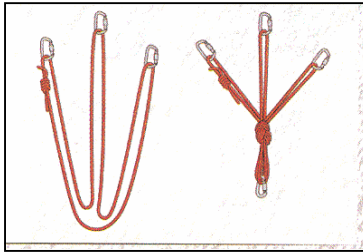
Módszerek:

- statikus teherelosztási rendszerek:
  - kötélből,
  - kötélgyűrűből csokor csomóval,
  - két hevederből,
  - hevederből hurok csomóval kettéosztva, a terhelés irányának megfelelően,
  - lánc standok.

Csomók:

Csokor csomó:

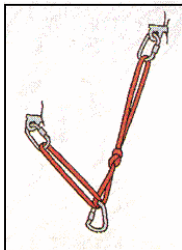

6. ábra: Csokor csomó

Előnye:

- Egy vagy több standpont kiszakadásakor, a megmaradt standponto(ka)t nem éri rántás, a rendszer hossza nem változik.

FIGYELEM! A 7. ábrán látható csomót, amely régen teherelosztó csomónak volt nevezve, nem használjuk és nem is oktatjuk.

7. ábra: „Teherelosztó csomó”

3.3. Standpontok kialakítása

A standot úgy kell kialakítani, hogy lefelé minimum 2 darab 100%-os pontja, felfelé 1 darab 100%-os pontja legyen.

Egy pontot akkor tekinthetünk 100%-osnak, ha az adott kötél által létrehozott legnagyobb erőnek, azaz a megtartási rántás erejének ellen tud állni. Ez vonatkozik mind a lefelé, mind a felfelé tartó standpontokra.

A felrántás elleni pontot beköthetjük a stand összegző pontjába, vagy a biztosító személy közvetlenül is kikötheti magát a felrántás elleni ponthoz.

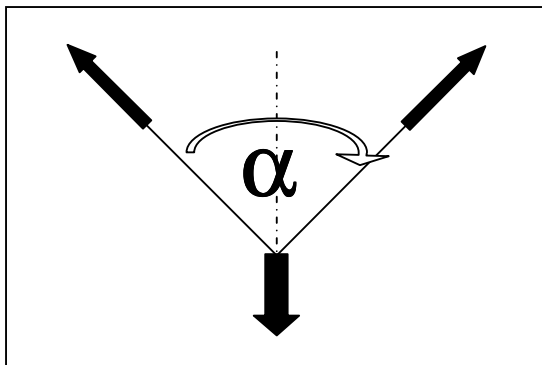
Ha a felrántás elleni pontot a stand összegző pontjába kötjük, akkor a következő szempontokat vegyük figyelembe:

- kötél kötélén, vagy hevederen nem súrlódhat;
- a karabinert kizárólag tiszta húzás irányba terheljük,
- kerülnünk, hogy a karabiner keresztbe, vagy több irányba terhelődjön.

3.4. A stand szárai által bezárt szög

szárok által bezárt szög (α)	10°	15°	30°	45°	60°	90°	100°	120°	179°	180°
Standpontokban ébredő erő*	~50%	~50%	52%	54%	58%	71%	78%	100%	5733%	végtelen
* Ha a stand összegző részére ható erőt tekintjük 100%-nak.										

5. táblázat: A stand szárai által bezárt szög és a standpontokra ható erők

8. ábra: Alfa szög magyarázata
 [3]

A stand szárai (kötél, kötélgűrű, vagy heveder) által bezárt szög mindig hegyes szög legyen, mert ezekben az esetekben ébred a standpontokban – megfelelő teherelosztás mellett - kisebb erő, mint ami a stand összegző pontjára hat.

Három vagy több pontos stand esetén figyeljünk arra, hogy a két szélső szár se zárjon be nagyobb szöget, mint hegyesszög. A középső pont(ok) kiszakadásával a két szélső száron keletkező szög meghaladhatja a hegyesszöget és terheléskor a megmaradt standpontokon jóval nagyobb erő ébred, mint ami összegző pontra hat. Ezt elkerülhetjük, ha a standpontokat kisebb csoportokra osszuk, majd ezeket valamilyen teherelosztási rendszerrel összekötjük. Az így keletkezett pontokat szintén teherelosztási rendszerrel összegezzük. Valamelyik standpont kiszakadása nem szünteti meg az egyik (például: egy középső) szarát. Gyakorlatban ezt alkalmazhatjuk akkor is, amikor több pont összegzésével tudunk kialakítani olyan standpontot, amely ellenáll a megtartási rántás erejének, azaz 100%-os.

3.5. Hogyan köti ki magát standba?

A kötelet egy szorító nyolcas csomóval a stand központi karabineréhez és egy másik szorító nyolcas csomóval, vagy hurok csomóval a stand egyik (erősebb) pontjához.

3.6. Felsőbiztosításos mászáshoz nem alkalmas természetes képződmények és mesterséges eszközök

Az alábbi természetes képződmények és mesterséges eszközök közvetlenül nem alkalmazhatók felsőbiztosításos mászás során:

- fa,
- kőtömb,
- homokóra,
- kosszarv.

4. Biztosítás

4.1. Mikor biztosítunk standról? Mik az előnyei és a hátrányai?

A hátulmászót standról biztosítjuk!

Előnye:

- a biztosítóembert nem billenti ki és nem húzza le az eső társ.

Hátránya:

- mivel a biztosító ember tömege nem eleme a biztosítási láncnak, így a terhelés közvetlenül a standot éri,
- a biztosító ember mozgásteret korlátozott.

Megjegyzés: a hátulmászót testről fordítópont alkalmazásával is biztosíthatjuk.

4.2. Mikor biztosítunk testről? Mik az előnyei és a hátrányai?

Előlmászót mindig testről biztosítjuk!

Előnye:

- standot kisebb terhelés éri eséskor.

Hátránya:

- terhelés esetén a biztosító embernek kicsi a mozgás tere,
- extrém esés esetén nehezebb kiszállni a biztosítási láncból.

4.3. Biztosítás dinamikája

A biztosítás dinamikáját főként a kötél és a biztosító eszközök adják.

4.4. Biztosítás során fellépő erők

- Előlmászót érő erők:
Ha az előlmászó beleesik a kötélbe, akkor az adott kötéltre jellemző megtartási rántás a legnagyobb erő, ami érheti.

- A standot érő erő hátulmászó beleesése esetén:
A standot a mászó súlyának kétszerese fogja terhelni.

$$F = m * g + m * g \sqrt{1 + 2 f / (m * g) * K}$$

Mivel: $f = 0$, ezért a képlet négyzetgyök alatti része eggyel egyenlő.

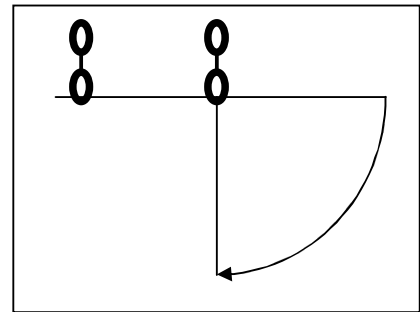
$$F = m * g + m * g \sqrt{1} \quad \text{tehát:} \quad \mathbf{F = 2 * m * g}$$

- Ingotraverzben bekövetkező esés esetén fellépő erők:
A kötélben a mászó súlyának **háromszorosa**val megegyező erő fog ébredni.

$$\frac{1}{2} m * v^2 = m * g * r \quad > \quad v^2 = 2 * g * r$$

$$a = v^2 / r + g \quad > \quad a = 3 * g$$

$$F = m * a \quad > \quad \mathbf{F = m * 3 * g}$$

9. ábra: Ingaesés traverzálás esetén

4.5. Fordítópont és az első köztes

Abban az esetben alkalmazhatunk fordító pontot, ha a másodmászót nem standból biztosítjuk.

Egy köztesen az adott terhelés kétszerese jelenik meg (lásd: 7.1. fejezet, Köztesre ható erők). Ezért, ha a stand egy pontját használjuk fordító pontnak, akkor azon az esés erejének a kétszerese fog ébredni. A standon másodmászó esésekor a kötélben a mászó tömegével megfelelő kétszeres erő fog ébredni, amely a fordítóponton annak négyszeresét jelenti. Ha a 80 kg testtömegű mászót veszünk alapul, akkor a fordítópont köztesét 3,2 kN nagyságú erő fogja terhelni.

Előmászás esetén abban az esetben használjuk a stand egy pontját fordítópontnak, ha a standpontok teherbírása egyenként megegyeznek a minimum 24 kN értékkel (például: megfelelően elhelyezett, új, rozsdamentes nittek, stb). Ezeknek a pontoknak a teherbírása megfelelő ahhoz, hogy a kötélerő kétszeres értékével megegyező terhelésnek is ellenálljanak. Ha ékekből, friendekből és szögekből építünk standot, akkor ne alkalmazzuk fordítópontként a stand egy pontját, mert azon ébredő kétszeres erőérték meghaladhatja annak teherbírását. Ha kétpontos standot alkalmazunk, akkor a fordító standpont kiszakadása esetén, a maradék egy standpontot nagyobb terhelés érheti, mint amit el képes viselni és ez végzetes balesethez vezethet.

Gyakorlatban, részesítsük előnyben azt a módszert, hogy az első köztest a lehető leghamarabb helyezzük el, ami akár azt is jelentheti, hogy 1 méteren belül rakjuk el a biztosítást. Így

elkerülhetjük, hogy a standot kettes eséstényezőjű esés érje. Ha a másodmászót testről fordítópont használatával szeretnénk felbiztosítani, akkor is célszerűbb, ha egy a standtól független pontot használunk fordító pontként, amely a következő kötélhosszban, akár az első köztes is lehet.

5. Ereszkedés,

5.1. Ereszkedő stand követelményei

- lefelé tartson 4 kN-t,
- a kötélt lehúzható legyen.

5.2. Ereszkedő eszközök és módszerek

- ereszkedő nyolcas,
- lapka,
- Reverso / Reversino,
- HMS karabiner felszorító csomóval,
- Kessler-karabinerfék,
- Dülfer,
- Rappel,
- stb.

5.3. Ereszkedés menete

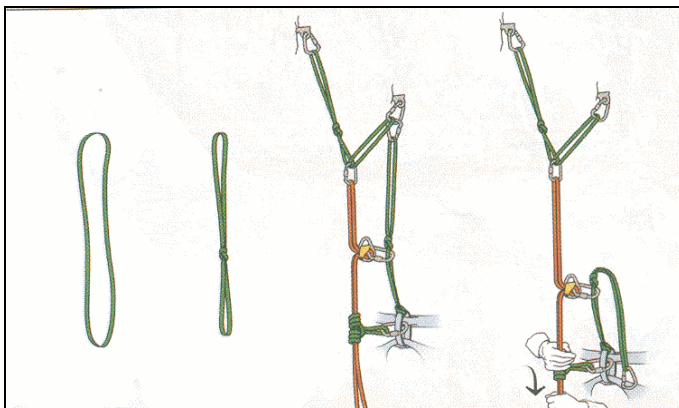
Akár egy kötélhosszt ereszkedünk egy mászóiskolában, vagy több kötélhosszt egy hegyen, az ereszkedéseknél a következő szabályokat mindig tartsuk be:

- kötélt ledobásakor vegyük figyelembe a szélirányt és a széllekeket,
- kötélt ledobása előtt figyelmeztessük a többi falban lévő mászót, hogy a kötelet le fogjuk dobni (mindig az adott nyelvterületnek megfelelően),
- az utolsó ereszkedő kivételével a többiek egy vagy több pontos standból ereszkednek, de ezen felül még egy – nem terhelt - tartalék pont is van a kétszeres biztonság miatt (megjegyzés: az utolsó mászónak is teljes biztonságban kell lennie ereszkedéskor, ezért ne sajnáljunk otthagyni a felszerelést),
- csomó a kötélt végén (a kötélszálak együtt összekötve, vagy külön-külön a kötélszálakon),
- az első ereszkedő az alsó standba magánál tartja a kötelet,
- az utolsó előtti mászó ellenőrzi a kötélt lehúzhatóságát,
- az utolsó ember kötélt elválasztó karabinert használva ereszkedik (megjegyzés: a húzott szár az ereszkedő gyűrűben, ne szorítsa oda a falhoz a kötelet),
- a kötelet rögzítsük az alsó standba, hogy átszereléskor ne lógjon el,
- lehúzás megkezdésekor a csomókat ki kell kötni a kötélvégekről.

5.4. Ereszkedő és önbiztosító eszközök helyzete

Ereszkedés esetén az ereszkedő eszköz mindig feljebb legyen, mint az önbiztosításra használt eszköz. Így a mászó súlyát az ereszkedő eszköz tartja, és az önbiztosító eszköz csak fékezi a kötelet (megjegyzés: elkerülhető a pruszik csomó megszorulása és körülményes kioldása). Az önbiztosító eszközt, mindig csavaros karabinerrel rögzítsük a beülőhöz. Önbiztosításra használhatók súrlódó csomók (például: pruszik, francia pruszik, stb) vagy Petzl Shunt. Az ereszkedő eszközt úgy helyezzük el az önbiztosító eszköz felett, hogy a két eszköz ne érjen össze. A kihosszabbításra használhatunk slinget, vagy hevedert, azonban az ereszkedő eszközt olyan távolságra helyezzük el, hogy elérjük azt. Bizonyos eszközöknél (például: lapkák, stb) a kis átmérőjű karabinerek használatánál jobban megtörik a kötél, amely megakadályozhatja annak csúszását. Ezért használjunk nagyobb átmérőjű (például: HMS, stb) vagy egyszerre több karabinert.

Több ereszkedés esetén meggyorsíthatjuk a folyamatot, ha az alábbi módszert használjuk. Kössünk hamis csomóval egy varrott hevedert (például: 90 cm) a beülőbe. Ezt a heveder $1/3 - 2/3$ arányban egy hurok csomóval osszuk ketté. A hurok csomó a beülőhöz legyen közelebb. A hevedert teljes hosszúságában kantárként használhatjuk, mellyel az ereszkedő standhoz kötjük ki magunkat. Az alsó kisebb hurokba, helyezzük el az ereszkedő eszközt egy karabinerrel. Ereszkedés közben a kantárt ne a beülő egyik fülére akasszuk, mert az könnyen beakadhat és letépheti azt, ezáltal a rajta tartott felszerelés leeshet. A kantár karabinerét akasszuk a beülő központi hevederébe.

10. ábra: Ereszkedő kantár használata (Megjegyzés: az illusztráció „teherelosztó csomót” alkalmaz, melyet nem már nem használunk és nem is oktatunk.)

[4]

5.5. Ereszkedőút kiválasztásának szempontjai

- kőhullástól védettség,
- kiépítettség,
- magasság,
- szükséges kötél hossza,
- bent maradt ereszkedőstandok felszerelés igénye,
- ne haladja meg a társak technikai tudását.

5.6. Kötél összekötése ereszkedéshez

Ha két kötéllel (például: fél, vagy ikerkötél használata esetén, stb) ereszkedünk, akkor a kötélzálakat egy oldalra kivezetett pereccsomóval kössük össze. Ezzel a módszerrel az összekötési pont könnyebben átcsúszik a szikla éleken.

A különböző átmérőjű köteleket is az egy oldalra kivezetett pereccsomóval kössük össze.

5.7. Előmászó leeresztése standból

Előmászót akkor lehet leereszteni (például: egy sport út végén, stb), ha a felső fixpont egy megfelelően nagy görbületű (legalább 10mm átmérőjű), a kötélmű átmérőjénél legalább háromszor nagyobb nyílással rendelkező fém eszköz. A kis görbületű eszközök történő kötélmű használat, a köteleket felépítő szálak szakadásához vezethet.

6. Csomók

6.1. Az alapfokú tanfolyamon használt csomók

- hurok csomó (megjegyzés: már nem használatos elnevezések: tehénfarok, közép csomó),
- pereccsomó,
- hamis csomó,
- lapos csomó,
- boulin csomó,
- halász csomó,
- dupla halász csomó,
- csúszó csomó,
- súrlódó csomók:
  - pruszik csomó,
  - francia pruszik,
  - Bachmann,
  - Kleimheist,
- szorító nyolcas,
- félszorító nyolcas,
- rögzítő csomó,
- csokorcsomó.

Egyéb követelmények:

- csomók megkötése (például: hurok, pereg csomó, félszorító nyolcas, szorító nyolcas, stb) egy kézzel,
- félszorító nyolcas, szorító nyolcas csomóvá alakítása karabinerben,
- mellbekötés kötélvégbe.

6.2. Pruszik csomó

A pruszik csomót használhatjuk:

- ereszkedéskor önbiztosításhoz,
- kötél felmászáshoz,
- húzórendszerek építéséhez.

6.3. Hány kötélgyűrűt visz magával egy alpesi útba önmentés céljára?

Alpesi útban a kötélgyűrű szükséges, hogy azon fel tudjunk mászni, ezért mindig tartsunk magunknál:

- két rövid kötélgyűrűt (egy 1 méterest és egy 2 méterest), vagy
- egy hosszú kötélgyűrűt (legalább 3,5-4 méter), ebben az esetben még egyéb eszközöket szükséges használnunk: például: karabinerek Garda vagy Lorenzi csomóhoz, jumár, vagy Petzl T-block.

Megjegyzés: kötélen történő felfelé pruszikolásnál a két pruszikgyűrűt vagy a kötelet 3 - 4 méterenként kössük egy csavaros karabinerrel a beülő központi hevederéhez.

7. Köztesek

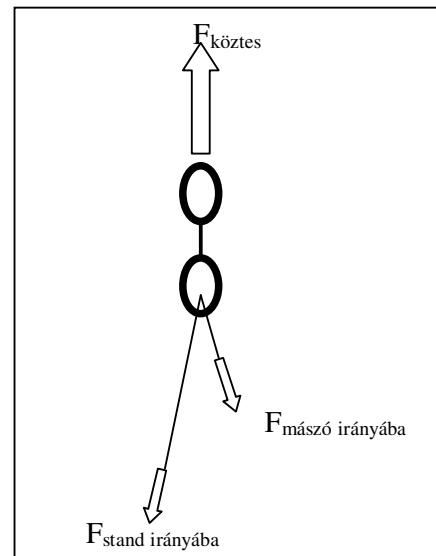
7.1 Köztesre ható erők

A köztesre esésékor a kötélterő kétszerese hat.

$$F_{\text{köztes}} = F_{\text{stand irányába}} + F_{\text{mászó irányába}}$$

(feltételezzük, hogy

$F_{\text{stand irányába}}$; $F_{\text{mászó irányába}}$ közel azonosak)

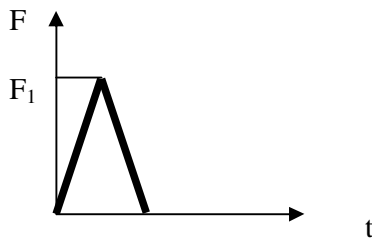
11. ábra: Köztesre ható erők

Ha bele szeretnénk terhelni egy köztesbe, akkor erre ne a kötelet használjuk. Célszerűbb a közteshez egy kantárral vagy slinggel kikötni magunkat, főként ha ékekkel mászunk egy utat, mert így csak szimplán a testsúlyunk terheli a köztes, és nem annak kétszerese. Továbbá a megfeszülő kötélmozdíthatja a többi lejjebb elhelyezett köztest.

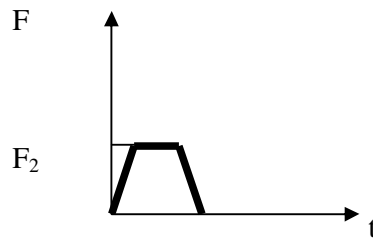

7.2. A köztesre ható erők a kötél hosszúságának függvényében:

- rövidebb kiengedett kötélhossz (kb: 5 méter):

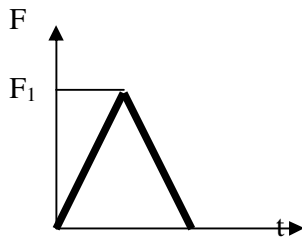

köztes alkalmazása esetén

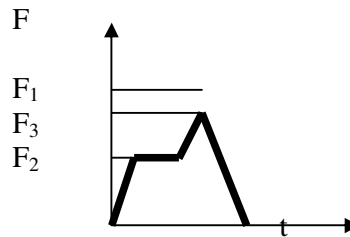

energiaelnyelő köztes alkalmazása esetén

- hosszabb kiengedett kötélhossz (kb: 25 méter):

köztes alkalmazása esetén

energiaelnyelő köztes alkalmazása esetén

A hosszabb kötél nagyobb távolságon fogja megállítani a mászót, mint a rövidebb kötél (megjegyzés: az eséstényező értéke, a kötél, annak relatív nyúlása, és a terhelés mindkét esetben azonos nagyságú, csak az esések hossza különböző). Így a hosszabb kötél megnyújtására fordított munka nagyobb lesz. A hosszabb fékezési út miatt a közteseknek tovább kell ellenállniuk az ugyan akkora erőhatásnak. Ennek a „hosszabb” idejű terhelésnek a rendszer (például: eszközök, szikla, stb) lehet, hogy nem fog tudni ellenállni. Azonban nagyobb kiengedett kötélhossz esetén az eszközöknek (például: kihosszabbított köztesek, stb) több idejük van a terhelés irányába beállni, amely segítheti annak megtartását.

Esés után – extrém esés esetén különösen - hagyjuk a kötelet 2-3 percet regenerálódni, és csak utána folytassuk a mászást. Így meghosszabbíthatjuk a kötél élettartamát, illetve a közvetlen további esések esetén a kötél rugalmasabban fog tudni reagálni a terhelésre.

7.3. Bovdenes ékek / friendek

A köztest a kötél mozgása kimozdíthatja. Egy hosszú heveder, vagy egy plusz karabiner (forgáspont) beiktatásával a köztes feltehetően nem fog elmozdulni.

7.4. Félig bevert szög, merev nyelvű friend

A sziklához legközelebb kell megkötni, lehetőleg szorító nyolcas csomóval.

A merev nyelvű friend nyelvén lévő furatba kössünk kötélgyűrűt, úgy hogy a kötélgyűrű terhelődjön és feküdjön fel a sziklára, ne az eszköz nyele.

7.5. Kinyíló karabiner

Az alábbi módokon gátolhatjuk meg, hogy egy karabiner nyelve kinyíljon:

- megfordítjuk, hogy ne a szikla irányába nézzen,
- kihosszabbítjuk a köztest,
- két egymással szembe fordított karabinert használunk,
- csavaros karabinert használunk.

7.6. Ékpiszkáló

Az ékpiszkáló felhasználási területei lehetnek:

- köztes kivétel,
- köztes berakás,
- csomóbontás,
- homokóra fűzés,
- ékhely tisztítás.

Források

- [1] Ohmacht Róbert – Sárközi Zoltán: Műszaki táblázatok, ötödik kiadás, Táncsics Könyvkiadó Budapest 1963
- [2] Institut Textile de France: Le Textile Sous Toutes ses Coutures, 1993
- [3] Mountaineering, The Freedom of the Hills, szeresztők: Steven M. Cox és Kris Fulpaas - 7. kiadás, 2003
- [4] www.petzl.fr
- [5] www.beal.com